

Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Erzincan University Journal of Social Sciences Institute

2021-14(2)- E-ISSN-2148-9289

**YILDIZ RAMAZANOĞLU'NUN CAM KENARI ADLI HİKÂYE KİTABINDA
MÜLTECİLER**

Refugees in Yıldız Ramazanoğlu's Story Book Titled *Cam Kenarı*

Alpay Doğan YILDIZ

Prof. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

alpaydogan.yildiz@gop.edu.tr

0000-0002-8930-286X

Atıf/©: Yıldız, A. D. (2021). Yıldız Ramazanoğlu'nun Cam Kenarı Adlı Hikâye Kitabında Mülteciler, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 14, Sayı 2, ss. 448-455.

Citation/©: Yıldız, A. D. (2021). Refugees in Yıldız Ramazanoğlu's Story Book Titled Cam Kenarı, *Erzincan University Journal of Social Sciences Institute*, Year 14, Issue 2, pp. 448-455

Makale Bilgisi / Article Information:

Makale Türü-Article Types : *Araştırma/Research*
Geliş Tarihi-Received Date : *01.10.2021*
Kabul Tarihi-Accepted Date : *09.11.2021*
Sayfa Numarası-Page Number: *448-455*
Doi : *10.46790/erzisosbil.1003399*

Notlar/Notes

Yazar(lar), herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Turnitin/Ithenticate/İntihal ile İntihal Kontrolünden Geçmiştir

Screened for Plagiarism by Turnitin/Ithenticate/İntihal

Licensed by CC-BY-NC ile lisanslıdır

YILDIZ RAMAZANOĞLU'NUN CAM KENARI ADLI HİKÂYE KİTABINDA MÜLTECİLER

Refugees in Yıldız Ramazanoğlu's Story Book Titled *Cam Kenarı*

ALPAY DOĞAN YILDIZ

Öz:

Yıldız Ramazanoğlu, 1958'de Ankara'da dünyaya gelir. Ankara Lisesi ve Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'ni bitirir. Öğrencilik yıllarında yazmaya başlar; süreli yayınlarda deneme ve hikâyeler yazar. Sivil toplum örgütlerinde çalışır. Türkiye, Avrupa, Amerika ve Orta Doğu'da kadın zirvelerine katılır, tebliğler sunar. Roman, gezi, inceleme, deneme türlerinde yayımlanmış kitapları vardır. Sekiz hikâye kitabı yayımlanır. Son hikâye kitabı *Cam Kenarı* 2021'de yayımlanır. Yıldız Ramazanoğlu'nun hikâye coğrafyası Türkiye dışına da açılır. *Cam Kenarı* adlı hikâye kitabında da farklı ülkelerden Türkiye'ye gelmiş insanların hikâyelerine tanık oluruz. *Cam Kenarı* adlı eseri "Mülteciler" ve "Mülteci Olmayanlar" adlarıyla iki bölüme ayrılır. Bu yazıda önce Yıldız Ramazanoğlu'nun önceki hikâye kitaplarında yer alan, Türkiyeli olmayan hikâye kişilerine değinilmiştir. Bu kişilerin bir kısmı mülteci'dir. Ardından *Cam Kenarı*'nda yer alan "mülteci" konulu hikâyeler yorumlanmıştır. Ramazanoğlu, mültecilerin çoğunun zor şartlarda yaşadıklarını gösterir. Yazarın hikâyeleri okurda mültecilere karşı "empati yeteneğinin gelişmesine yardım etmek ister" diyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Yıldız Ramazanoğlu, Türk hikayesi, göçmenler, mülteciler

Abstract:

Yıldız Ramazanoğlu was born in Ankara in 1958. She graduated from Ankara High School and Hacettepe University Faculty of Pharmacy. She started writing in her student years; she wrote essays and short stories for periodicals. Ramazanoğlu worked in non-governmental organizations, furthermore she attended women's summits in Turkey, Europe, America, and the Middle East and presented declarations. She brings out books in the genres of novels, travel writings, reviews, and essays. Eight of her short story books are published. Her last storybook, *Cam Kenarı*, is published in 2021. Some of her stories take place in other countries than Turkey. In the story book called *Cam Kenarı*, we witness the stories of people who came to Turkey from different countries. *Cam Kenarı* is divided into two sections, namely "Refugees" and "Non-Refugees. Some of the non-refugee Turkish characters in her previous storybooks were mentioned first in this article. Some of these characters are refugees. After this, the stories about "refugees" in *Cam Kenarı* were interpreted. Ramazanoğlu shows us in her stories that most of the refugees live in difficult conditions. We can say that the author's stories "want to help the reader develop empathy skills" towards refugees.

Keywords: Yıldız Ramazanoğlu, Turkish story, immigrants, refugees

1. GİRİŞ

Yıldız Ramazanoğlu'nun Hikâyelerinde Türkiye Dışı Coğrafyalardan Hikâye Kişileri

Yıldız Ramazanoğlu, Türkiye'nin, Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafyanın ve elbette bütün dünyanın meselelerine yakın ilgi duyan, bu ilgisini başta yazıları olmak üzere farklı etkinliklerde eyleme dönüştüren bir isimdir. Kitaplarında yer verdiği kısa biyografisinde “Öğrencilik yıllarından itibaren süreli yayınlarda deneme ve hikâyeler yazdı. Sivil toplum örgütlerinde çalıştı. Türkiye, Avrupa, Amerika ve Orta Doğuda kadın zirvelerine katıldı, tebliğler sundu. Türkiye'nin farklı eğilimlerinden gazeteci, yazar ve sanatçılarla birlikte beş yıl boyunca Doğu Konferansı inisiyatifi çağırıcı üyesi olarak seyahatlere katıldı. Bölgede her türlü işgal ve saldırılara birlikte karşı koymak ve barış içinde bir arada yaşamak için emek verenlere destek oldu. Kitap çalışmalarının yanı sıra çeşitli mecralarda süreli yayınlarını sürdürüyor.” bilgileri yer alır (Ramazanoğlu,2018:120; Yıldız,2019:7). *Gerçek ve Büyü Arasında Sinema* (2018) dışında kalan gezi, inceleme, deneme türündeki kitaplarının [*Bir Dünyanın Kadınları* (1998), *İçimden Geçen Şehirler* (2004), *Bağdat Fragmanı* (2008), *Görme Bahçesi* (2012), *İşgal Kadınları* (2012), *Şehrin Gizli Öznesi* (2014)] söz konusu ilgiliyle yakından ilişkili olduğunu söylenebilir. Sekiz hikâye kitabı yayımlayan [*Derin Siyah* (2002), *Kırmızı* (2006), *Zilha Günü* (2008), *Angelika* (2010), *Çiçekli Bir Boşluk* (2014), *Bu Sefer Lila Olsun Saçlarım* (2016), *Ademin Cevap Vermesi* (2017), *Cam Kenarı* (2021)] Ramazanoğlu'nun hikâyelerinde Türkiye dışından insanlarla da karşılaşırız. Farklı coğrafyalardan farklı kültürlerden olan bu insanların derterine, hayat tecrübelerine tanık oluruz. Ramazanoğlu'nun *Adem'in Cevap Vermesi* öncesinde yayımlanan altı hikâye kitabında yer alan, bazılarını Türkiye'de geçen hikâyelerde, bazılarını Türkiye dışında tanıdığımız Türkiyeli olmayan hikâye kişilerini, yazarın hikâyeleri üzerine yapılmış bir çalışma üzerinden hatırlayalım:

Siirt Marşı (Ramazanoğlu, 2016) ve *Leyla*'da (Ramazanoğlu, 2016) ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan, hayatlarını kaybeden yahut ülkelerinde perişan olan savaş mağduru insanlarla tanışırız. İlk hikâyede bir mülteci kampındaki hayata şahit oluruz. İkinci hikâyede cihat etmek için gittiği bütün ülkelerden döndüğü halde “din kardeşlerinin yardımına koştuğu Felluce'den dönmeyen” Leyla'nın kocası girer dünyamıza. *Bay Köri'nin Tutkusu* (Ramazanoğlu, 2009), Pakistan'daki bir mülteci kampında fotoğrafı çekilen Afgan kızı Şerbet'i tanıtır bize. Fotoğraf etrafında kurgulanan hikâye Afganistan gerçeğine götürür bizi. Bazılarının derdi fotoğraf çekmektir; ama önemli olan fotoğrafı çekilenleri düşünmek, onlar için bir şeyler yapabilmektir. *Afgan Terzi* (Ramazanoğlu, 2014) okuru Afganistan hakkında düşünmeye davet eder.

Zilha'da (Ramazanoğlu, 2008) savaş sonrası hayatın devam ettiğini, düzeldiğini gören ve buna da sevinen, ölenleri de unutmayan yaşlı Zilha, muhtemelen Bosnalı bir kadındır. *Perçem*'de ise (Ramazanoğlu, 2016) Türkiye'de çalışan iki Kırgız kadını; Perçem ve Altınay'ı tanıma imkânı buluruz. Perçem, kocası “Kırgız-Özbek çatışmaları sırasında çeşitli siyasi suçlamalarla” tutuklanınca çocuklarını memleketinde bırakarak Türkiye'ye gelir. *Angelika'nın Unutuşu*'nda (Ramazanoğlu, 2010) Müslüman olan Alman aileden, *Alissa Yolu*'nda (Ramazanoğlu, 2010) Fransalı “yabancı gelin” Alissa'dan haberdar oluruz (Yıldız, 2019:32-33).

Yıldız Ramazanoğlu, 2017'de yayımlanan *Adem'in Cevap Vermesi*'nde de yolları Türkiye'ye düşmüş; kendi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalmış insanların dünyalarına kapı aralamaya devam eder: *Kıyametten Önce Halepli Senem*'de, anlatıcının çocukluğundan tanıdığı, Türkiye'de evlenmiş, kocası öldükten sonra kocasının kabrini terk etmemek için Halep'e dönmemiş, yaşadığı şehir Göksun ile Halep'i birbirine yakınlaştıran Senem Hanım, anlatıcının tanıklığıyla özel bir insandır. Anlatıcı, Suriye savaşı çıkmadan birkaç yıl önce ölen, iki ülke insanının “gönül bağlarına dair ahu gözlü bir hafıza” olarak gördüğü Halepli Senem üzerinden şimdi savaş sahnesi olan coğrafyanın güzelliklerini hatırlar. *Mülteci Odası*'nda Özbekistan'dan Türkiye'ye geldiğini öğrendiği; fakat henüz görmediği amca kızı Meryem'in İstanbul'da kaldığı mülteci evine/odasına giden Müyesser'le bir mülteci evine gideriz. *Tırlar Neden Bu Kadar Yaklaşıyor*'da bir cümlede (“Otobüsleri yıkayan Suriyeli Özbekistanlı gençlerin arasında biraz dolaştı.”) ülkelerinden ayrılanları görürüz. *Veronika*'da ise Romen Veronika ile tanışırız. (Yıldız, 2019: 36-46).

Ramazanoğlu'nun hikâyelerinde başka ülkelerin, başka kültürlerin insanlarını daha çok Türkiye'ye gelenler, bunlardan bir kısmı da “mülteci” olarak bilinenler üzerinden tanırız. Ancak yazarın

hikâyelerinde Türkiye’den çıkarak başka coğrafyalara yolu düşen, bu vesileyle başka kültürlerin tecrübelerine tanık olan insan hikâyelerini de okuma imkânı buluruz. Yıldız Ramazanoğlu’nun hikâye kitaplarında başka coğrafyalara genişçe açıldığımız hikâye, *Hüküm* (Ramazanoğlu, 2010) adlı uzun hikâyedir. Kurban eti dağıtmak için bir derneğin görevlisi olarak Türkiye’den giden kadın karakterin Afrika’da, “ortalama bir Amerikan artistinin yıllık geliri kadar bile bütçesi olmayan bir ülkede” (Bu ülke büyük ihtimalle Somali’dir) gördüklerinin hikâyesi olan *Hüküm*, başta Hüküm/Mebruka olmak üzere pek çok Afrikalı Müslümanla tanıştırmak okuru. Söz konusu hikâye, Afrika’daki insanların, Müslümanların ne denli mahrumiyet içinde olduklarını anlatan etkileyici bir hikâyedir. Hüküm’ün memleketindekiler de İstanbul uçağının beklendiği Dubai’deki salonda konuşulanlar/görülenler de aynı dünyanın gerçekleridir. *Elektrik*’te (Ramazanoğlu, 2017) “savaş olan ülkelerdeki kadınlarla” yurt dışında yapılacak bir toplantıya gitmek için hazırlanan bir kadın, elektrikler kesilince savaştaki kadınların şartlarını en azından elektriksizlik üzerinden hisseder. *Belfast’ın Geceleyin Dile Gelmesi*’nde (Ramazanoğlu, 2017) İrlanda’ya giden aktivistler, İrlanda - İngiltere arasında yürüyen “barış” sürecinin sahadaki etkilerini görmek istemektedir. Yazarın hikâyelerinde başka coğrafyalardan insanlar daha önceki kitaplarında da görülmekle birlikte “mülteci” genel nitelemesiyle adlandırılan kişilerin daha yakın zamanlarda yayımlanan hikâye kitaplarında yer aldığını görüyoruz. Bu, Türkiye’nin mülteci geçeceğiyle son yıllarda doğrudan ve daha görünür şekilde yüz yüze gelmesiyle de ilgilidir.

2. CAM KENARI VE MÜLTECİLER

Her sanatçı yaptığı işe bir anlam yükler. Yıldız Ramazanoğlu farklı yazılarında ve söyleşilerinde sanata, edebiyata, hikâyeye dair düşüncelerini dile getirir. Bir söyleşide hikâye hakkında şunları söyler:

Hikâye suçun masumiyetle, ışığın karanlıkla, göz önünde sanılanın görünmezlikle karıştığı yerde çıkıyor ortaya, bulanık alanlardan besleniyor oralara ışık düşürüyor. Bir örnek seslerin arzuların hedeflerin bastırıldığı kastettiği iniltilere, fısıltılara kulak kabartan bir tür. Hiçbir somut hedefi olmadan, başöğretmenlik yapmadan sezdiren yanıyla, hâlâ küçük ama çok etkili aydınlanmaların yurdu (Ramazanoğlu, 2021d).

Yıldız Ramazanoğlu, “Hikâyede neler ararsınız?” sorusuna, “Küçük bir aydınlanma yaşatsın isterim, bir perde aralansın. İçtenlik samimiyet inandırıcılık sahicilik çok önemli. Sadece kelime oyunları ile yetinmemiz mümkün değil. Hikâye oyun değildir zaten, hayat memmat meselesidir benim için.” cevabını verir (Ramazanoğlu 2019:10). İnsanları anlamak için “empati”nin önemine vurgu yapan Ramazanoğlu, edebiyatın her insanda var olan empati yeteneğinin gelişmesine katkı yaptığını söyler: “Gerçekten de bir insanı ve birçok insanı sevmekle değer vermekle başlıyor edebiyat. Ele aldığımız meseleye yürekten bağlanmadan, içinizin labirentlerinden geçirmeden yazamazsınız. Çok kitap okuyarak kitabi yazmalarla, çok yaşayarak hayati yazmalar farklıdır, kendini belli eder. Empati hepimizde olan bir yetenek edebiyatla gelişiyor bir de emekle.” (Ramazanoğlu 2019:12).

“Yazmak, yaşadığımız dünyanın gerçekliklerinden bağımsız bir eylem değildir” (Ramazanoğlu, 2018a) diyen Ramazanoğlu hemen hepimizin farklı şekillerde günlük hayatımızda karşılaştığımız, yaşadığımız dünyanın gerçeği olan “mülteci”ler konusuna önceki kitaplarında olduğu gibi *Cam Kenarı*’nda da yer verir. *Cam Kenarı*, Yıldız Ramazanoğlu’nun 2021’de yayımlanan son (sekizinci) hikâye kitabıdır. Kitapta on iki hikâye bulunmaktadır. Yazar, kitabını iki bölüme ayırmıştır: “Bölüm I Mülteciler”, “Bölüm II Mülteci Olmayanlar”. Bölüm I’de yer alan dört hikâyede ülkelerinden Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmış ya da ülkelerindeki savaş nedeniyle farklı zorluklarla mücadele eden insanların hikâyesine tanık oluruz. “Mülteci” denilince daha çok Suriyelilerin akla geldiği, Suriyeli ile mülteci kavramının özdeşleştiği Türkiye’de, hikâyelerinde farklı ülke vatandaşı mültecilere yer verdiğini bildiğimiz Ramazanoğlu’nun söz konusu dört hikâyesindeki “mülteciler” Suriyelidir.

Cam Kenarı kitabında Bölüm I Mülteciler’de yer alan ilk hikâye *Pinokyo’dan Haber Var* adını taşır. Hikâyede, gönüllüler tarafından çocuklar için tabiatla iç içe bir ortamda düzenlenen yazarlık kampına davet edilen yazar Metin’in hikâyesine ve kampa katılan çocuklardan İdris ile Sefa’nın hikâyelerine dahil oluruz. Kampta bulunan Sefa’nın annesi, oğlunun kulağına İdris hakkında şunları fısıldar: “İdris mülteci, konuşmuyor, gülmüyor, ayrılma yanından. Babasını Halep’teki evlerinden alıp götürmüşler, bir daha haber alınmamış. Hep onu bekliyormuş. Ablasıyla teyzesinin öldürüldüğünü görmüş. Annesi ve dayısıyla buralara sığınmış. Ona kardeşlik yap” (s.13). Annesi/Aygül, “kardeş konusunda çok hassas olan” oğluna, İdris hakkında “İki kardeşini de bombalarla kaybetmiş” demez. Çünkü, Erciş depreminde

enkazdan çıkan Sefa'nın babası ve kardeşi aynı depremde ölmüştür. İdris, gece kamptaki çadırda uyurken Halep'ten savaş öncesi mutlu sahneler rüyasına girer. Savaşın ardından Halep'te de geldiği bu şehirde de mutsuzluklar vardır: “Sonra bu şehirde mahalle bakkalının, biraz da başka dükkânlara git, burada artık askıda ekmek yok deyişini. İki yıldır yüzlerce kez yapıp bozduğu Mülteci Derneği'nden gelen legoları. Sonra annesinin iki yılda bembeyaz olan saçları dolandı rüyaya, bütün görüntüler karışıp yumak oldu” (s.16). İdris'in babası ve ağabeyinin de öldüğü haberi kampa gelir. “Bir çocuğun görmemesi gereken her şeyi görmüş, yaşamaması gereken her şeyi yaşamış” (s.18) olan İdris'e bu haber henüz verilmemiştir. Hikâyede iki çocuğun, Suriyeli İdris'in ve Türkiyeli Sefa daha küçük yaşta edindikleri acı tecrübeler şahit oluruz. Bu iki çocuğun, belki başka çocukların da hikâyelerini öğrenen konuk yazar Metin, “yazmak” işini sorgular. Okur, hikâyenin girişindeki birkaç paragrafta çocuk Metin'in yaşadığı acılardan da haberdar edilir.

İkinci hikâye olan *Dördüncü Dünya*, İstanbul'da mülteciler için bir şeyler yapmak için gönüllü olmuş iki kadının (Saliha ve Semiha), okul çağında bir çocuk olan Suriyeli İyad'ın rehberliğinde, mülteci evlerine yardım götürmelerini anlatır. Hikâyede, yardım götürülenlerinkiyle beraber İyad'ın hikâyesini de öğreniriz. Hatta Saliha ve Semiha'nın hikâyelerinden de okurun kalbine kimi tecrübeler düşer. İyad, “günde on iki saat haftada yedi gün bir öğün yemek parasına” çalıştığı “lüks lokanta”da emeğinin karşılığını alamasa da “patronu tokat atmadığı, iyi davrandığı” için mutludur. Yazar, İyad'ın duyguları (ön koltuğa oturduğunda hissettikleri...), mekânla kurduğu ilişkiler (yön tabelalarını adlandırışı, mekanların görünür yanları üzerinden tanımlamalar: “incir ağacının yanı, sıvası olamayan ev...”) üzerinden bir çocuğun; henüz o mekânın, o mekândaki insanların tam bir parçası olamamış bir insan gerçekliğini iyi verir. Hikâyede, her gidilen evde mültecilere ait büyük gerçekliğin bir parçası görülür. Görülen ortak gerçeklik, bu insanların mekâna ait imkanlar yönüyle zor; hatta insani olmayan şartlarda yaşamalarıdır. Onların hayata tutunma çabaları, geride bıraktıkları, bazılarının hâlen devam ettirdikleri töresel eylemlerin bazıları için hayatı çok daha yaşanmaz duruma getirmesi... birkaç satırla anlatılır. *Dördüncü Dünya*'da mülteciler kadar, mülteci olmayanların tecrübeleri de önemlidir. Saliha'ya, “eşten dosttan topladığım paraları sana teslim ettikten sonra arkamı dönüp giderken her seferinde kötü hissediyordum kendimi” (s.22) diyen Semiha, İyad'ı tanımaya başlayınca “İyi ki getirdin beni” der (s.22). Hikâyede Saliha ve Semiha, kimi insanların “çöp”e gitmesi gereken pek çok eşyayı mültecilere ulaştırılmak üzere kendilerine vermesinden mustarıptır. İki arkadaş, mülteci evlerinin bir köşesinde “nankörlükle suçlanmamak için atılamayan” çöp eşyaları atarlar. İyad'ın, tercümanlık yaparken her gidilen yerde “Türkiye'ye teşekkür ettiler” demesi Saliha'nın dikkatini çeker. İyad'ın ağlamaklı bir sesle verdiği cevap, mülteciler ve mülteci olmayanlar arasında tolumda var olan bir bakışı hatırlatır: “Bilin diye. Biz nankör değiliz, kimsenin işini de almadık. Biz buralara isteyerek...” (s. 29).

İkon adlı hikâye, Mülteciler başlıklı bölümün üçüncü hikâyesidir. Hikâyede, bir akşam vakti, iki lisansüstü (muhtemelen doktora) öğrencisinin öğrenci evine gideriz. Ekrem ve hikâyenin anlatıcısı olan arkadaşı tez yazmaktadır. Ekrem, evlilik sürecine kariyer olarak da katkı sağlayacağı için tezine yoğunlaşmıştır. Ancak arkadaşı, danışmanın olumsuz tavırlarının da etkisiyle çalışmasına odaklanamaz. Her iki arkadaş tez yazma sürecine katkısı olacağı düşüncesiyle, hikâye yazma atölyesine başlamış, ancak Ekrem daha sonra ayrılmıştır. Anlatıcı karakterin, atölyenin ikinci dönemine devam edebilmesi için ertesi gün bir hikâye teslim etmesi gerekmektedir. Ne yazacağına karar vermekte zorlanan hikâye karakterinin zihnine gelen konulardan biri Suriye'de bombalanan şehirde ambulansın koltuğuna oturmuş, yaralı başından sızan kanı oturduğu koltuğa silen çocuktur. Savaş, çocuk, çocuğun fotoğrafının basında yer alması, buna dair yorumlar... ile tez, arkadaşı etrafındaki konular gencin zihninde gecenin ilerleyen saatlerine kadar dolaşır.

Yıldız Ramazanoğlu'nun kitabında Bölüm I Mülteciler'de yer alan dördüncü, son hikâye *Kırmızı, Küçük Ve Bıçkın* adını taşır. Oturduğu kafede “okuyup yazıp mutlu kalkmak” isteyen anlatıcı, yakınında oturan iki kişinin telefon uygulamasıyla (siri) yaptıkları ve Suriyelileri de dâhil ettikleri saçma sapan konuşmalardan rahatsız olur. Bu rahatsız edici tanıklık, anlatıcının aklına sokakta gördüğü; “yoldan geçenlerin ayaklarıyla bazen sürttükleri, bazen kenarından dolandıkları kırmızı karaltı”yı, “yakından bakınca büyük bir kapüşonun altında titreyen, bir kiremitin üstünde otururken kirden görünmeyen morarmış küçük ayakları açıkta kalmış” (s. 51) Suriyeli kız çocuğunu getirir. Mazlum-der'de film okuma çalışması yapan anlatıcı, film atölyesine giderken görmüştür kız çocuğunu ve kardeşini. Onları kaldıkları evlerine götürüşünü, evin; yıkılma tehlikesi yüzünden mühürlenmiş fakat mührü sökülerek

yerleşilmiş ahşap binanın perişan durumunu, civardaki diğer mültecileri, aslında “yazdıklarından yaptıklarından hiçbir şey kazanamayan bir işsiz” olduğu halde bir şeyler yapma isteğini hatırlar.

Yıldız Ramazanoğlu, *Cam Kenarı* adlı hikâye kitabını “Mülteciler” ve “Mülteci Olmayanlar” adlı iki bölüme ayırmıştır. “Mülteciler” adlı Bölüm I’de dört hikâye yer alır. Önceki hikâye kitaplarında Suriyeli ve başka ülke vatandaşı mültecileri hikâye dünyasına taşıdığını bildiğimiz yazarın *Cam Kenarı*’nda yer alan hikâyelerindeki mülteciler Suriyelidir. Bu hikâyelerdeki başlıca ortak noktalar nelerdir? *Cam Kenarı*’nda mültecileri konu alan hikâyelerde, (özellikle birinci, ikinci ve dördüncü hikâyede) hikâyeleri daha ön planda olan karakterler çocuklardır. Aslında ikinci hikâyede de bir çocuğun hikâyesinin önlerde olduğunu söyleyebiliriz. Yalnız bu hikâyede, kısa bir aralıktan da olsa başka mültecilerin hikâyelerine temas etmemize vesile olan mülteci bir çocuğun hikâyesi diğer mültecilerin hikâyeleri arasında ilerler. Üç hikâyede (*Pinokyo’dan Haber Var, Dördüncü Dünya, Kırmızı, Küçük ve Bıçkın*) mültecilerin Türkiye’de devam eden hikâyeleri anlatılır. Bir hikâyede (*İkon*), Türkiye’den Suriye’deki savaş mağduru bir çocuğun hikâyesine bakılır. Yıldız Ramazanoğlu, mülteci gerçeğini ortaya çıkaran şartlarda çocukların zor durumda oldukları gerçeğine dikkat çeker: “Çocuklar çatışmaların en zayıf halkası ve en çok acı çekenleri. Aileler ve öğretmenler çocukları birbiriyle kardeş ilan etmeli, peygamberimiz gibi. Çocuklar ülkelerine gitme ihtimalleri bile olsa, isterlerse burada da istikballeri olabileceğini, onurlu bir yaşam kurabileceklerini bilmeliler. Yerli aileler çocuklarına dayanışmayı, paylaşmayı, dinlemeyi, anlamayı, başkasının hakikatine eğilmeyi öğretmek zorunda” (Ramazanoğlu, 2021c).

Yine bu hikâyelerde mültecilerin/Suriyelilerin onları yurtlarından ayrılmaya iten ve acısı bir ömür devam edecek hikâyelerine ve geldikleri ülkedeki zor hayat şartlarına şahit oluruz. Yıldız Ramazanoğlu, mültecilerle ilişkilerimiz konusunda Suriyeli mülteciler özelinde şunları söyler: “Artık Suriyelilerle acıma ya da hoyratlık üzerinden değil, varlıklarına, mesleklerine sanatlarına ve getirdikleri değerlere sahip çıkarak birlikte yaşayabiliriz. Bu ülkemizi zenginleştireceği gibi, toplumsal olarak da büyük bir rahatlama sağlayacaktır. Bilinç yükselmesinin gerçekleşmesi için yaralara, tıkanan ilişkilerimize, hikâyelerimize, karanlıklarımıza el feneriyle ışık düşüren sanatçıların gözüne ihtiyacımız var.” (Ramazanoğlu, 2021b:123). Ramazanoğlu’nun söz konusu hikâyelerinde mültecilerin zor durumlarıyla birlikte dikkat çeken diğer en önemli husus bu insanlar için mülteci olmayanların, bir şeyler yapmalarıdır.

Birinci ve ikinci hikâyede mülteciler için yapılanlar elle tutulur, maddi şeylerdir. Üçüncü hikâyede onların derdi dert edinilmiştir; genç doktora öğrencisinin onlarca konu arasından yazma konusu olarak zihnine gelen, bombalanan şehirdeki Suriyeli çocuktur. Son hikâyede mülteci çocuklarla konuşan, onların evlerine giden ana karakterin imkânı olmasa da onlar için maddi bir şey yapma niyetine şahit oluruz. Nakdi yardım, eşya yardımı gibi bilinen anlamda maddi bir şey yapmanın yanında mültecilerle konuşmak, hikâyelerini dinlemek, evlerine konuk olmak, onları mülteci olmayanlarla aynı sosyal etkinliklerde bir araya getirmek dört hikâyede görülen ortaklıktır. Mülteciler için bir şey yapmak isteyen hikâye kişilerinin eğitilmiş, okuyan yazan kişiler olması da dikkat çekicidir.

Cam Kenarı’nın Mülteciler adlı bölümünde anlatılan hikâyelerdeki diğer bir ortaklık, mültecilerin hikâyelerinin mülteci olmayanlarla birlikte anlatılmasıdır. Yani söz konusu hikâyeler yalnız mültecilerin olduğu hikâyeler değildir. Hikâyelerde mülteciler kadar, mülteci olmayanların hikâyelerine de (iz bırakan acılara, umutlara, umutsuzluklara, bir şeyler yapma mücadelesine) dahil oluruz. Mültecilerin gözünden mülteci olmayanlar değil (bu da vardır) mülteci olmayanların mültecilere bakışı, onlara dair dikkatleri hikâyelere taşınmıştır. Mültecilere dair olumsuz bakışlara satır aralarında yer verilse de onlara el uzatmaya, onlar için bir şeyler yapmaya çalışan “iyi” insanlar hikâyelerde öndedir. Bu insanlar, kendilerine hayat veren yazarları Ramazanoğlu gibi “Dünyanın kimseye kalmayacağı bilinciyle acıları ortaklaştırma”nın ve “daha paylaşımcı eşitlikçi bir dünya kurmanın” (Ramazanoğlu, 2021a) mümkün olduğuna inanırlar. Bu da elbette yazarın hikâyelerini mayalayan öze ilgilidir. Ramazanoğlu, “Farklılıktan, çatışma, ihtilaf ve düşmanlık üretmek yerine uzlaşma ve zenginlik çıkarmanın daha kolay ve mümkün” olduğuna inanır ve “başkasının hakikatine eğilmeyi, hikâyesine, kendini anlatmasına, arzu ve beklentilerine kulak vermeyi daha olgunlaştırıcı” görür (Ramazanoğlu, 2021a).

4. SONUÇ

Yıldız Ramazanoğlu’nun *Cam Kenarı*’nda mültecileri konu alan bu hikâyelerindeki öz şöyle ifade edilebilir: Mülteci olmayanların günlük hayatta mültecilerle yolları sık sık kesişmekte, bu insanlar

toplumda yan yana yaşamaktadır. Mülteci olmayanlardan çok daha iyi imkâna sahip mülteciler de vardır. Yazar bu bakış açısını öne çıkarmaz. Ramazanoğlu, mültecilerin çoğunun zor şartlarda yaşadıklarını, yurtlarını terk etmelerine yol açan yaraların hâlen kanadığını gösterir. Elinden bir şey gelenleri, ellerinden geldiğince onların yaralarına merhem olmaya davet eder.

REFERENCES/KAYNAKÇA

- RAMAZANOĞLU, Y. (2009). *Kırmızı*. 2. Basım, İstanbul: Timaş Yayınları.
- RAMAZANOĞLU, Y. (2008). *Zilha Günü*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- RAMAZANOĞLU, Y. (2010). *Angelika*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- RAMAZANOĞLU, Y. (2014). *Çiçekli Bir Boşluk*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- RAMAZANOĞLU, Y. (2016). *Bu Sefer Lila Olsun Saçlarım*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- RAMAZANOĞLU, Y. (2017). *Adem'in Cevap Vermesi*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- RAMAZANOĞLU, Y. (2018). “Yıldız Ramazanoğlu ile Konuşma” (Söyleşen: Alpay Doğan Yıldız), *Yüz Yüze Konuşmalar Yaşayan Edebiyat II* (Editör: İbrahim Çelik v.d.). ss. 120-127, MG Ankara.
- RAMAZANOĞLU, Y. (2018a), “Nasıl Bir Dünyada Yazıyoruz?”, *Karar Gazetesi*. (www.kararar.com./yazarlar) 18 Nisan.
- RAMAZANOĞLU, Y. (2019). “Yıldız Ramazanoğlu ile Hasbıhal” (Söyleşi. Söyleşen: Serap Kadioğlu), *Şiar Dergisi*. Eylül-Ekim. S.15, ss.10-12.
- RAMAZANOĞLU, Y. (2021). *Cam Kenarı*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- RAMAZANOĞLU, Y. (2021a). “Yaşam Büyük Ortak Bir Hikâyedir” (Yıldız Ramazanoğlu ile Söyleşi. Söyleşen: Rabia Bulut), *Litros Sanat*. 17 Mayıs, (<https://www.litrossanat.com/yasam-buyuk-ortak-bir-hikayedir/>), (ET:21.09.2021).
- RAMAZANOĞLU, Y. (2021b). “Sanatın Diliyle Mülteciler ve Toplumsal Barış”, *ZKS Kültür Sanat Yıllığı*, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları.
- RAMAZANOĞLU, Y. (2021c). “Yıldız Ramazanoğlu ile Mülakat”, *İlke Analiz*. (Söyleşen: Enes Batman) (<https://www.ilkeanaliz.net/2021/07/01/yildiz-ramazanoglu-ile-mulakat/>), (ET:08.09.2021).
- RAMAZANOĞLU, Y. (2021d). “Yıldız Ramazanoğlu ile Söyleşi”, *Edebistan*, (Söyleşen: Suavi Kemal Yazgıç), 25 Nisan. (<https://edebistan.com/soylesiler/yildiz-ramazanoglu-ile-soylesi-1>), (ET:08.09.2021).
- YILDIZ, A. D. (2019). *Yıldız Ramazanoğlu Hikâyeciliği*. İstanbul: Kesit Yayınları.

EXTENDED SUMMARY

Yıldız Ramazanoglu is a name that is closely interested in the issues of Turkey, the geography Turkey is in and of course the whole world and has turned this interest into action in different events, especially her writings. The author has eight storybooks. The first published in 2002 and the last storybook *Cam Kenarı*, is published in 2021.

In some of her stories, Ramazanoğlu also mentions people who aren't Turkish citizens. These people are generally those who came to Turkey, some of them leaving their countries forcibly, and known by the community as refugees. The author mentions some non-Turkish story characters in their own country. Almost all these people are people who have faced a challenge, something inhuman. Many non-Turkish people are told in the author's story books published before 2017: For example, in the *Siirt Marşı*, we witness life in a refugee camp. In the second story, Leyla's husband, who doesn't return from Fallujah, enters our world. *Bay Köri'nin Tutkusu* introduces us to the Afghan girl Sherbet. Afghanistan is brought to mind in *Afgan Terzi*. Elderly Zilha in *Zilha* is a Bosnian woman who sees that life continues after the war and doesn't forget the dead. In *Perçem* we meet two Kyrgyz women working in Turkey. *Perçem* comes to Turkey leaving her children in her mother country when her husband gets arrested during the Kyrgyz-Uzbek conflicts. In *Angelika'nın Unutuşu* we read about the German family who converted into İslam, and in *Alissa Yolu* we are introduced to the French Alissa, Yıldız Ramazanoğlu continues to describe people who have had to leave their home country and made their way to Turkey in *Adem'in Cevap Vermesi*, published in 2017. In *Kıyametten Önce Halepli Senem* the reader is introduced to Mrs. Senem. In *Mülteci Odası*, one goes to a house in Turkey where refugees from Uzbekistan stay. And in *Veronika*, we meet the Romanian Veronika. The author's stories also tell the story of people who left Turkey and settled down elsewhere. The author takes the reader to Africa in *Hüküm* and one travels to Ireland with activists in the story *Belfast'in Geceleyin Dile Gelmesi*.

As it can also be seen in the stories of Ramazanoğlu in her previous books, we see that people named with the general characterization of "refugee" appear more in her recently published story books. This is also related to Turkey's direct confrontation with the refugee issues in recent years. Her story book titled *Cam Kenarı* is published in 2021. In the book, we witness the stories of people who have come to Turkey from different countries. *Cam Kenarı* is divided into two sections, "Refugees" and "Non-Refugees". There are four stories in the section called Refugees and in these we witness the stories of refugees in Turkey. In one story, a Turkish story character recalls a boy who witnessed a lot of suffering at a young age in the war in Syria. The stories are about Syrian refugees. Ramazanoğlu shows that most of the refugees live in harsh conditions and that the worries that led them to leave their homeland are continuing. We can say that Yıldız Ramazanoğlu wants her stories about refugees to "give the readers a real insight" and to "help develop empathy skills".